

MEDBORGERLIG
SAMLING

Rättspolitiskt program för Medborgerlig Samling

Antaget av partistämman 2018-05-05

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Problembild	3
Allmänt	4
Straffskärpningar m.m. huvudsakligen i brottsbalken	13
Polisen och säkerhetspolisen	19
Brottsoffer	24
Tull och gränsskydd	25
Access to justice	27

1. PROBLEMBILD

Att staten sörjer för medborgarnas trygghet och säkerhet är ett av grundfundamenten för ett fungerande samhälle. Om inte medborgarna kan lita på statens vilja eller förmåga att upprätthålla lag och ordning undergrävs legitimiteten för dess maktutövning och i slutändan också dess existens.

Otryggheten sprider sig och undersökningar visar att många, särskilt kvinnor, inte längre vågar röra sig fritt i samhället. Det finns också ett stort mörkertal när det gäller utsatthet för brott, i synnerhet inom vissa grupper där steget är extra stort att göra en polisanmälan.

Rättsväsendet och i synnerhet polisen har under lång tid försumrats av de etablerade partierna. Detta innebär att Sverige idag står inför en mycket akut och svår situation där de rättsvårdande institutionerna påtagligt måste stärkas och allmänhetens förtroende återvinnas och förtjänas. Det kommer att ta lång tid att åter dimensionera och uppnå resultat av nödvändiga åtgärder. Fram till dess kommer många oskyldiga medborgare att drabbas. Mot bakgrund av detta måste flera kraftfulla åtgärder snarast vidtas, såväl inom berörda myndigheter som via ny lagstiftning.

Ett genomgående tema bland Medborgerlig Samlings förslag är att allmänhetens ska skyddas, att kraven på snabb myndighetshandläggning skärps och att brottsoffrens ställning stärks. Nedan presenteras Medborgerlig Samlings förslag under sex samlingsrubriker. Dessa är indelade i tidsaxlar som visar en realistisk uppskattning inom vilken tid som förslagen tidigast kan genomföras mot bakgrund av eventuella behov av lagstiftningsarbete, beredningsförfarande osv.

2. ALLMÄNT

Här redovisas ett större antal åtgärder som spänner över ett stort område och som inte särredovisas i övrigt. Häre innefattas även förslag som delvis berör de områden som särskilt redovisas senare.

Frågor om individens rätt gentemot de offentliga, tjänstemannaansvar, utökad ingripande- och nödvärnsrätt för den enskilde och utvidgad behörighet för lärare är några av de förslag som presenteras här.

2.1 Att genomföras inom ett kvartal från beslut

2.1.1 Att medborgarnas säkerhet och trygghet i all verksamhet får högsta prioritet

Detta tankesätt måste fortsättningsvis genomsyra all offentlig verksamhet och kompletteras med ett tydligt tjänstemannaansvar.

2.1.2 Att all brottsstatistik detaljredovisas avseende bl.a. kön, ålder, medborgarskap m.m.

I alla delar ska den offentliga sektorn sträva mot största möjliga transparens. Brottsstatistik är inget undantag. Etniciteitsregistrering är förbjudet, men inte registrering av t.ex. medborgarskap eller ursprung. Syftet är att genom bättre kunskap kunna förfina brottsförebyggande arbete och utredningsinsatser syftande till brottsprevention.

2.2 Att genomföras inom ca ett år från beslut

2.2.1 Att ett långtgående men proportionellt tjänstemannaansvar (ämbetsmannaansvar) och utökat tjänstefelsansvar införs för grov försummelse vid myndighetsutövning samt att den enskildes och företagets möjlighet till skadestånd från myndighet utökas.

Syftet är inte att straffa felaktiga beslut, för dessa går att ändra och det offentliga ska utge generös kompensationsersättning. Avsikten är att komma åt ren försummelse, inkompetens och långsam handläggning. Detta måste kopplas till en tydlig ansvarsfördelning där varje myndighetsärende har en tydlig ansvarig tjänsteman. Förslaget bör kopplas till utökade möjligheter att som alternativ eller komplement säga upp olämplig tjänsteman. Att staten efter att inte ha dimensionerat sin organisation enligt samhällskontraktet eller misskött sitt uppdrag via en tjänsteman ska slippa skadeståndsskyldighet mot medborgarna är inte rimligt.

Förslaget ska träffa varje myndighetsperson och kan också avse t.ex. beslut om ekonomiskt stöd till civilsamhället utan ett tillförlitligt beslutsunderlag.

En utökning av tillämpningen av 3 kap 2 § och 3 § skadeståndslagen, där skadestånd vid försumlig myndighetsutövning regleras, bör ske.

2.2.2 Att ett nationellt förbud mot tiggeri införs

Gatutiggeriet i Sverige har blivit ett permanent problem, som för med sig människohandel, olovliga bosättningar, nedskräpning och allmän otrygghet. Medborgerlig Samling ställer sig därför bakom ett förbud mot denna typ av tiggeri.

2.2.3 Att statliga ordningsvakter ska ges ökade befogenheter samt kunna delegeras vissa arbetsuppgifter

Avsikten är inte att devalvera polisyrket utan att snabbt förbättra medborgarnas säkerhet i närmiljön i en akut situation. Ytterligare kategorier av personal ska anställas inom polisen och få utökad men inte polismans behörighet. De ska vidareutbildas, förslagsvis 3-6 månader, och fullt ut kunna tjänstgöra i bl.a. kommuner eller direkt underställda polisutbildad personal. Förutom den behörighet som ordningsvakter har idag ska de kunna utföra ytterligare arbetsuppgifter som:

- Transporter till polisarrest och liknande.
- Ge initialt stöd genom avspärning och skydd av brottsplats och dokumentera övrig information som kan vara till stöd i en kommande förundersökning.
- Bevaka och respondera på personer som har fotboja och som avvikit.
- Eftersöka och frihetsberöva personer som undanhåller sig lagföring, straff eller ut- eller avvisning.
- Enklare spaning efter vidareutbildning.

Den utökade behörigheten ska också avse möjligheten att använda pepparspray och inte begränsas till ett visst geografiskt område.

Detta kan kortsiktigt i begränsad omfattning avhjälpa den akuta situationen. I viss mån tar förslaget polisiära resurser i anspråk, men det bör trots allt innebära ett tillskott till samhället.

2.2.4 Att vittnesskyddsprogrammet utökas

Rättssystemet bygger på att brottsutredningen har tillgång till vittnen, att dessa vågar vittna och känner sig trygga. Syftet är att tillsammans med bl.a. förslagen om skärpning

av straffen för övergrepp i rättssak underlätta för vederbörande att våga vittna och vid behov erhålla det allmännas fulla skydd.

2.2.5 Att utvisning och återkallat uppehållstillstånd som presumtion ska beslutas för utländska medborgare vilka begått brott med fängelse som straffminimum

Förslaget är en tydlig skärpning av gällande regler. Snatteri, ringa misshandel och andra brott av ungefär samma allvarsgrad kommer inte leda till automatisk utvisning. Däremot ska det vara presumtion vid stöld, misshandel, sexuellt tvång och andra allvarigare brott.

Vidare föreslås betydligt strängare regler för återfallsförbrytare och personer som inte sköter sig under avtjänande av fängelsestraff, enligt följande:

1. Personer utan svenskt medborgarskap eller som förvärvat det i myndig ålder, och som tidigare dömts för grova brott, får en tilläggsåtgärd om utvisning och – i förekommande fall – återkallat medborgarskap om de döms för annat brott som inte är av ringa karaktär.
2. Personer utan svenskt medborgarskap eller som förvärvat det i myndig ålder, och som nu avtjänar straff för grova brott, får en tilläggsåtgärd om utvisning och – i förekommande fall – återkallat medborgarskap om de missköter sig under strafftiden.

Det ovanstående ska gälla oavsett vistelsetid i Sverige. Vid utvisning återkallas uppehållstillståndet. Med brott av ringa karaktär avses exempelvis trafikbrott utan vållande av personskada på annan, förtal av normalgraden, bokföringsbrott av normalgraden pga. oaktsamhet och liknande. Brott mot person utöver ärekränkingsbrott, samt tillgreppsbrott och oredlighetsbrott (bedrägeri m.m.), kan däremot i regel aldrig anses som ringa.

2.2.6 Att upprepat missbruk av EU:s fria rörlighet ska leda till utvisning och återvändandeförbud

Den lagstadgade rätten att vistas inom EU i 90 dagar enligt Schengenavtalet ska bevakas och kräver registrering för att kunna följas upp. Enbart de som har legala skäl ska vistas i landet och ekonomiska förutsättningar ska kunna styrkas.

2.2.7 Att besluta om häktning eller annat förvar för brottsmisstänkta eller icke identifierade personer oavsett brott och ålder vars identitet eller tillstånd att vistas i landet är oklar

Det saknas helt skäl att acceptera oidentifierade personer i landet. REVA, d.v.s. rättssäkerhet och effektivt verkställighetsarbete, var ett arbetssätt som polisen påbörjade för att minska antalet illegala personer i landet, men sedan tvingades avbryta. Detta är en säkerhetsfråga, men ger också ett skydd för att dessa personer inte ska utnyttjas för illegalt arbete eller trafficking. I den mån den icke identifierade inte själv bidrar till att styrka sin identitet kommer omhändertagandet att bli långvarigt. För dessa fall måste Sverige hitta ett nytt och billigare sätt att omhänderta och sätta i förvar.

Omhändertagna individer som inte är misstänkta för allvarliga brott ska när som helst kunna begära och beviljas att frivilligt lämna landet.

2.2.8 Att av regeringen föreslagen utökad terroristlagstiftning avseende samröre med terroristorganisation m.m. införs

En statlig utredning har presenterat ett lagförslag varvid bl.a. terrorresor till hemlandet och självstudier i vapen- och sprängämnestekniker föreslås bli straffbart. Förslaget bör kunna träda i kraft 180901. Förslaget är minst 10 år försenat men MED stöder detta och vid behov även ytterligare lagskärpningar.

2.2.9 Att gärningsmän ska utge skadeståndersättning även till den som ingriper för att beivra våldsbrott eller medverkar till gripande

Förslaget syftar till att avstyra brott, gottgöra och uppmuntra civilkurage samt tydliggöra kostnaderna för gärningsmannen. Ingriparen ska ersättas på ungefär samma sätt som gäller för brottsoffer, huvudsakligen enligt skadeståndslagen, men med lägre nivåer avseende kränkingsersättning, vilket som begrepp vidgas. Förslaget förutsätter en utvidgad ingripanderätt för den enskilde. Detta ska inte uppmuntra prisjägare eller allmänna medborgargården. Eftersom MED föreslår att skadeståndets erläggande är en förutsättning för bl.a. villkorlig frigivning förutspås en viss utökad frivillig betalning av skadestånd.

2.2.10 Att nuvarande bestämmelser om att uppehållstillstånd m.m. ska kunna återkallas om den sökande uppgivit felaktiga grunder vilka kan anses ha påverkat bifallsbeslutet även ska gälla för svenskt medborgarskap och att ingen inskränkning sker i tid

Mot bakgrund av den omfattande rätten till välfärdsförmåner och socialförsäkringsersättning som följer med bifallsbeslut är vilseledande information i praktiken en form av bedrägeri. Risken för brottslighet i samhället ökar också markant

vid felbedömningar. Redan idag finns bestämmelser i 7 kap 1 § och 20 kap 6 § utlänningslagen, vilka inte träffar medborgarskap. Dessa tillämpas inte i praktiken och efter fyra år krävs synnerliga skäl för återkallelse. Denna tidsgräns ska tas bort.

2.2.11 Att lärare ska få utökade befogenheter att hålla ordning och skydda person och egendom i skolan

Skolpersonal har idag en orimlig situation och döms regelmässigt för ringa misshandel när de ingriper på sätt som förväntas av dem enligt bl.a. skollagen. Detta har gett upphov till rädda och passiva lärare som riskerar sin anställning när de ska utföra sitt arbete. Detta är ett arbetsmiljö- och säkerhetsproblem inom skolan som snarast måste lösas. Förslaget ska läsas tillsammans med förslaget att utöka medborgarnas ingripande- och nödvärnsrätt.

2.2.12 Att lag om förbud mot maskering i vissa fall ändras så att det inte görs undantag för maskering av religiösa skäl

Religiösa skäl ska inte längre vara en grund för tillåten maskering om brott kan befaras men det blir fortfarande tillåtet att vara maskerad om detta inte sker i samband med upplopp eller misstanke om brott.

2.2.13 Att utvidga vårdnadshavarens skadeståndsskyldighet för egna barns uppsåtliga gärningar till ett halvt basbelopp per brottsoffer

Avsikten är att vårdnadshavare i högre grad genom tillsyn och fostran ska förmå sina barn att undvika brottslig gärning. Begås ändå ett brott ligger det närmare till hands att föräldrarna svarar för skadeståndet fullgörande istället för det allmänna om gärningsmannen inte betalar. Detta är en bättre reglering än att göra vårdnadshavarna straffrättsligt ansvariga. Försäkringsbolag och Brottsoffermyndigheten ska ges regressrätt mot såväl gärningsman som mot förälder. Förslaget kan i viss mån både stärka föräldraauktoriteten och motverka brott.

2.2.14 Att tillföra ytterligare resurser till Kriminalvården, Åklagarmyndigheten och domstolarna för att utöka sin personal

Genom förslag om ökat användande av häktning samt en allmän förstärkning av polisen som kan antas ge fler dömda måste också övriga myndigheter i rättsväsendet stärkas. Kriminalvården har idag interna problem med hög personalomsättning, vilket har sin grund i bemannings- och lönefrågor, vilka måste åtgärdas.

2.2.15 Att ändra beslagsbestämmelse så att skyddet avseende närstående avskaffas

Idag krävs enligt 27 kap, 2 §, 2 st. p 1 ett brott med ett minimistraff om två års fängelse vilket försvårar brottsutredningar när närstående utför brott tillsammans.

2.2.16 Att ändra hanteringen av ID-kort så att enbart en myndighet utfärdar dem och korten kombineras med chip och kod

Som ett led i att minska antalet bedrägerier i allmänhet måste begränsningar av utfärdanden och tydliga förbättringar av ID-korten ske.

2.2.17 Att tillträdesförbud till affärer och andra näringsidkare ska kunna meddelas efter upprepane fall av snatteri, stöld eller trakasserier mot personalen

Butikspersonal upplever ett tuffare klimat och är idag mer utsatt för våld och kränkningar jämfört med tidigare. Det bör bli möjligt att förvägra brottsdömda personer tillträde till brottsplatsen eller för dem att ha kontakt med brottsoffer inom ramen för tjänsten.

Lagändring kan ske genom ändring av lag om besöksförbud.

2.2.18 Att skenäktenskap ska omfattas av straffansvar enligt utlänningslagen

Detta är en form av bedrägeri men där dagens lagstiftning kan medföra stora bevisproblem.

2.3 Att genomföras senare än ca ett år från beslut.

2.3.1 Att narkotikapolitiken på försök bör mildras med löpande utvärdering och vårdinsatser mot missbrukare

Sverige har, liksom många andra länder, under lång tid haft en repressiv politik i förhållande till narkotika. Medborgerlig Samling menar att det är rimligt att ifrågasätta om denna politik har tjänat Sverige väl, såväl de missbrukande individerna som samhället i stort. Som liberalkonservativ kraft betonar MED den personliga integriteten och det personliga ansvaret. Det behövs även mer av vårdperspektiv inom narkotikapolitiken – dödligheten bland missbrukare är i dag förfärande hög.

När det gäller förbuds- och strafflagstiftningen måste en avvägning ske mellan olika intressen, från effekter på enskilda individer till hur den organiserade brottsligheten påverkas och prioriteringarna inom rättsväsendet. Medborgerlig Samling menar inte att det i dagsläget finns skäl att avkriminalisera tunga droger, men det bör finnas en intellektuell öppenhet inom narkotikapolitiken för försiktiga reformer i mindre restriktiv riktning, med noggrann och fortlöpande utvärdering. Vi bör även noga studera andra jämförbara länders politik inom området.

2.3.2 Att införa ett system med *plea bargain* för att minska utredningskostnaderna och underlätta utredningar vid många brottstyper men framförallt vid organiserad brottslighet samt gängbrottslighet

Anonyma vittnen bör inte införas utan tydligt konsekvenstänkande eftersom rättssäkerhetsriskerna är stora och för att möjligheten att myndigheter indirekt kommer åt misshagliga personer då införs. *Plea bargain* har uppenbara fördelar. Det möjliggör att genom tillgång till bättre bevisning lagföra de brottslingar som står överst i brottshierarkin och blir samtidigt mycket kostnadsbesparande eftersom utredningarna kan hållas på en mer begränsad nivå. Lagstiftning förutsätter tydliga rättssäkerhetsgarantier.

2.3.3 Att utreda hur domarutnämningar kan separeras från statlig och politisk påverkan

Idag utser regeringen domare på förslag av domarnämnden. Denna ordning bör avskaffas och ersättas med ett system där inga politiker utan huvudsakligen domarna själva utser domare. Pensionerade lagmän skulle kunna vara särskilt lämpade för t.ex. 3 års förordnanden. En självständig domarkår är grundläggande i en demokrati.

2.3.4 Att lagstifta om det offentliga skadeståndsskyldighet vid överträdelse av regeringsformen

I dag finns det lagstiftningsförslag om skadestånd vid överträdelse av Europakonventionens regler men inte av överträdelser av regeringsformen trots rättspraxis på området. Detta bör införas för att skydda medborgarna mot bl.a. JK:s negativa inställning till dylika ersättningsanspråk.

2.3.5 Att utreda hur utländska medborgare dömda i Sverige i högre grad kan avtjäna fängelsestraff i sitt hemland

Medborgarskapet ska här väga tyngre än vistelseorten men bilaterala eller multilaterala överenskommelser krävs.

2.3.6 Att utreda hur arbets- eller studieplikt för fängelseinterner kan utökas samt koppla detta till återbetalning av skadestånd och villkorlig frigivning

Interner ska i högre grad arbeta eller studera i fängelse. Dels för att vid frigivning vara bättre rustade för sina nya livssituationer, dels för återbetalning av skadestånd.

2.3.7 Att utöka antalet fängelseplatser samt göra dem billigare och utreda om interner ytterligare kan bidra till att hålla det allmännas kostnader nere

När rättsväsendets kapacitet utökas och som en följd av föreslagna åtgärder kommer antalet interner på mellanlång sikt att öka. Långsiktigt är dock målet samt de förslag som lagts ämnade att minska antalet fängelseplaceringar.

2.3.8 Att utreda om brottet hets mot folkgrupp i första hand ska avskaffas och i andra hand justeras så att det tydliggörs att även minoriteter kan begå brottet mot ett majoritetsfolk samt att det inte avser uttalanden om trosbekännelse

Lagstiftningen om hets mot folkgrupp skrevs i en annan tid och rättspraxis har visat oönskade exempel på hur lagstiftningen kunnat användas. Lagstiftningen i sig är ett ingrepp i yttrandefriheten vilket ger skäl att ompröva den.

2.3.9 Att bygga fler och modernare häkten samt utvidga antalet häktes- och förvarsplatser vilka ska administreras av Kriminalvården

Sverige har i många år fått internationell kritik från bl.a. FN:s tortyrkommitté avseende förhållandena på svenska häkten. Detta måste åtgärdas. Behovet kommer snabbt att öka mot bakgrund av den inriktning som MED visar genom att i förebyggande syfte i större utsträckning häkta misstänkta brottslingar för att skydda allmänheten och snabbare utvisa dem som vistas illegalt i landet. Förslaget kompletteras med bl.a. skärpta krav på skyndsamhet och införandet av jourdomstolar. En utbyggnad är därför påkallad.

För att uppnå tillräcklig säkerhetsstandard på förvaren bör dessa överföras till Kriminalvården.

2.3.10 Att utreda hur dövas tillgång till teckenspråkstolkare och andra praktiska frågor kring rättsprocessen kan förbättras

Döva upplever problem med tolkning m.m. vilket i värsta fall kan resultera i felaktig hantering i rättsprocessen.

2.3.11 Att utreda om bevistalan alltid ska föras i domstol när barn misstänks för grovt våldsbrott

Tidigare har misstanke om barns brottsliga gärningar inte kunnat prövas inom ramen för den vanliga straffprocessen, utan i praktiken har inte skuldfrågan utretts och den misstänkte ibland blivit brottsanklagad och sedan föremål för socialtjänstens åtgärder. Rättsskandaler måste undvikas och inga barn ska stämplas som brottslingar utan ett rättssäkert förfarande. Förslaget begränsas av att en sänkning av straffmyndighetsåldern till 13 år föreslås.

2.3.12 Att utreda hur nämndemannasystemet ska reformeras

Inslaget av lekmän, s.k. nämndemän, följer av en lång rättslig tradition. Systemet är omdebatterat, men bygger ändå på en uråldrig och god tanke om behovet av lekmanamedverkan i rättegångar och att den tilltalade ska prövas av sina likar, inte av en överhet. Politiseringen som systemet idag bygger på måste dock mönstras ut. Det bör på goda grunder utredas om utnämningen av nämndemännen kan göras på ett annat sätt, samt även om exempelvis nämndemännen ska tas bort från hovrätterna.

2.2.13 Att utreda hur en författningsdomstol kan inrättas

En författningsdomstol har till syfte att kontrollera om lagar strider mot grundlagar. En författningsdomstols främsta syfte är att garantera medborgarnas fri- och rättigheter visavi den lagstiftande och exekutiva makten. Detta får anses vara en grundpelare i en demokrati och bör snarast inrättas.

3. STRAFFSKÄRPNINGAR M.M. HUVUDSAKLIGEN I BROTTSBALKEN

Här föreslås en stor mängd ändrad lagstiftning. Denna avser att skärpa påföljderna vid viss allvarlig eller systemhotande brottslighet, men också att stärka medborgarnas ingripande- och nödvärnsrätt. Slutligen föreslås en ökad användning av häktning för att trygga säkerheten under förutsättningen att straffprocessen snabbas upp betydligt och villkorlig frigivning kopplas till skötsamhet och betalning av skadestånd.

3.1 Att genomföras inom ca ett år från beslut

3.1.1 Att straffen för falsk angivelse och falsk tillvitelse skärps och påföljden för den senare ska motsvara det straff som det falskeligen angivna brottsoffret riskerat vid fällande dom

För att minimera antalet falska brottsanmälningar med för den utpekade förödande konsekvenser ska en betydande straffskärpning ske, syftande till brottsprevention och att brottsoffrets utsagor i högre grad kan anses trovärdiga och tillförlitliga.

3.1.2 Att straffet för övergrepp i rättssak skärps och när misstanke på sannolika skäl föreligger ska häktning beslutas fram till dess rättegång i huvudmålet avgjorts eller den misstänkte dessförinnan friats

Avsikten är att förebygga brott men också att tillse att övergrepp på bevispersoner inte påverkar rättsstatens funktion och ger tydliga påföljder. Förslaget ska läsas tillsammans med förslagen om en snabbare rättsprocess i allmänhet.

3.1.3 Att utvidga kretsen av och skärpa påföljd för brott mot blåljus- och sjukvårdspersonal samt ge polisen utökade befogenheter att tillfälligt frihetsberöva enskilda när sådant brott begås

Den eskalering av övergrepp mot vissa anställda och förstörelse av egendom som skett måste ge en tydlig och snabb reaktion. Lagen ska omfatta även skydd för bl.a. sjukvårdspersonal i allmänhet. 17 kap. brottsbalken bör kompletteras med ett särskilt brott, våld mot alarmeringspersonal m.fl., som ska ge fängelse i de flesta fall och möjliggöra frihetsberövande.

3.1.4 Att införa möjligheten till tillfälliga utgångsförbud för den som är på sannolika skäl misstänkt för brott och utgångsförbudet kan motverka störande av allmän ordning och säkerhet

Förslaget avser att träffa t.ex. stenkastande ungdomar, ungdomsgång som trakasserar t. ex kvinnor eller personer som olovligen tränger sig in på sjukhus. Avsikten är att ingripandet ska vara kortvarigt och ska följas av skyndsamt rättegång.

3.1.5 Att utöka medborgarnas nödvärns- och ingripanderätt

Allmänhetens ingripanderätt är enligt lag och praxis allt för inskränkt och med liten tolerans för felbedömningar. I dag saknas så mycket polisiär närvaro att befolkningen, särskilt i utsatta områden och på landsbygden, i praktiken inte har tillgång till polis inom rimlig tid. Den som oförskyllt försätts i en viss situation eller väljer att ingripa för att skydda annan mot pågående eller befarat brott mot person eller egendom ska ha ett betydligt starkare rättsligt mandat.

Förslaget avser bl.a. att träffa den situationen när perdurerande brott inte åtgärdas och hotet eller övergreppet inte sker vid en bestämd tidpunkt utan hotbilden ligger fast över tid. Förslaget avser också att utöka hemfriden.

Rent allmänt måste den som avser att begå eller begår brott mot enskild ta med i beräkningen att möjligheten till ingripande från brottsoffer eller omgivning är påtaglig, lagsanktionerad och långtgående.

3.1.6 Att såväl straffminimum- som straffmaximum för grova våldsbrott skärps

Förslaget riskerar att inte få avsedd effekt om inte polisens ingripandemöjligheter förbättras radikalt eftersom de som utför dessa brott många gånger inte är mottagliga för hotet om fängelsestraff eller pga. okunskap eller språksvårigheter ändå inte har förmågan att rätta sig efter bestämmelser. Förslaget förutsätter också att domstolar i högre grad använder hela straffskalan. Trots detta är en allmän skärpning nödvändig för att uppnå inkapacitering och i takt med utökade polisresurser bör syftet framöver kunna uppnås.

3.1.7 Att straffen skärps och obligatorisk häktning beslutas om sannolika skäl föreligger för vapenbrott som avser illegalt vapen och inte är ringa, såvitt det inte föreligger synnerliga skäl

Till skillnad mot gällande lagstiftning som enbart avsett att träffa de grova vapenbrotten föreslår MED obligatorisk häktning i alla fall där illegala vapen påträffas, t.ex. i hemmet. Detta är avsett att skapa trygghet hos medborgarna eftersom inkapacitering sker under utredningstiden. I praktiken kan polisen därefter omedelbart oskadliggöra hot från personer med illegalt vapeninnehav, syftande till att förebygga brott. Detta ska läsas tillsammans med förslaget om att jourdomstolar ska kunna hålla rättegång inom några dagar efter ingripande.

3.1.8 Att häktning som presumtion ska beslutas om sannolika skäl föreligger för brott mot knivlagen på allmän plats som inte är ringa

I praktiken skapas möjlighet för polisen att omedelbart oskadliggöra hot från personer med kniv eller liknande innehav där det inte är befogat, syftande till att förebygga brott. Detta ska läsas tillsammans med förslaget om att jourdomstolar ska kunna hålla rättegång inom några dagar efter ingripande.

3.1.9 Att häktning ska beslutas om sannolika skäl föreligger för brott mot lagen om brandfarliga varor (särskilt handgranater) som påträffas på allmän plats genom uppsåt eller av grov oaktsamhet

I praktiken skapas möjlighet för polisen att omedelbart oskadliggöra hot från personer med handgranater eller liknande innehav där det inte är befogat, syftande till att förebygga brott. Detta ska läsas tillsammans med förslaget om att jourdomstolar ska kunna hålla rättegång inom några dagar efter ingripande.

3.1.10 Att straffen skärps betydligt för återfallsförbrytare

Principen ska vara att ju fler brottmålsdomar desto strängare påföljd. T.ex. kan tre domar innebära att den övre tredjedelen av straffskalan ska tillämpas.

3.1.11 Att elektronisk övervakning alltid ska utdömas vid överträdelse av kontaktförbud eller övergrepp i rättssak om inte fängelse utdöms

Förslaget ska skydda brottsoffer i allmänhet och kvinnor i synnerhet och kan spara kostnader för staten. Vid överträdelse av kontaktförbud kan elektronisk övervakning efter noggrann riskbedömning ofta ersätta fängelse. Elektronisk övervakning ska minska risken för fortsatt brottslighet.

3.1.12 Att obligatorisk villkorlig frigivning ska avskaffas och ersättas med ett mer restriktivt system som bl.a. innebär möjlighet till begränsad villkorlig frigivning under förutsättning att skötsamhet i fängelset är dokumenterad och att skadeståndet till brottsoffer har erlagts

Incitamentet att sköta sig i fängelse bör inte gå förlorat. Detta kan också vara en arbetsmiljöfråga för fängelsepersonal. Någon automatisk rätt till villkorlig frigivning ska inte föreligga. Den dömda måste ha betalt allt skadestånd samt i övrigt ha uppvisat ett mycket gott uppförande och därutöver ha ett arbete eller en studieplats vid frigivningen. Sannolikt kommer en begränsad skara fängelsedömda att frigges i förtid.

3.1.13 Att vid återfall i likartad brottslighet ska inte villkorlig dom kunna utdömas

Villkorlig dom ska även fortsättningsvis kunna dömas ut när det inte är fråga om samma typ av brottslighet, men detta ska ske med större restriktivitet.

3.1.14 Att ungdomsrabatten avskaffas från och med 18 års ålder

Ungdomar från och med 18 år ska dömas som vuxna, vilket ersätter den åldersgräns på 21 år som gäller idag.

3.1.15 Att öka möjligheten till beslut om häktning av ungdomar under 18 år vid allvarligare brottslighet

Häktesmiljön får i de flesta fall, men inte alla, anses olämplig för ungdomar. I takt med att föreslagna förbättrade häkten byggs kan behovet av allmänhetens säkerhet motivera häktning av ungdomar i fler fall än idag. Inkapaciteringsbehovet har vid viss brottslighet idag blivit så starkt att det väger över nackdelar med häktesmiljö. Detta ska läsas tillsammans med förslaget om att jourdomstolar ska kunna hålla rättegång inom några dagar efter ingripande varefter fängelsevistelse ska ersätta häkte.

3.1.16 Att straffmyndighetsåldern sänks till 13 år

För närvarande används ungdomar, ibland barn, av kriminella gäng för att utföra brottslig verksamhet. Detta tvingar fram en sänkning av straffmyndighetsåldern. Yngre lagförbrytare bör dock särbehandlas och särskilt förslaget om *plea bargain* bör i vissa fall innebära straffrihet för ungdomar.

3.1.17 Att strafflindring på grund av utvisning avskaffas

Bestämmelsen i 29 kap 5 § 6 p brottsbalken om möjligheten att beakta utvisning som påföljdslindrig avskaffas.

3.1.18 Att avsiktligt vid ansökan om uppehållstillstånd eller medborgarskap ge felaktig information om något förhållande av betydelse eller använda flera identiteter ska rubriceras som försök till grovt bedrägeri eller, vid fullbordat brott, bedrägeri och leda till utvisning

20 kap 6 § utlänningslagen stipulerar ett straffmaximum om sex månaders fängelse. Bedrägeriparagrafen går i vissa fall att tillämpa redan nu. Det bör förtydligas genom ett

nytt stycke i 9 kap 3 § brottsbalken eller 20 kap 6 § utlänningslagen om att en kraftig straffskärpning sker. Alternativt ska det utredas hur omedelbar utvisning kan ske utan straffprocess men genom ett administrativt förfarande.

3.1.19 Att skadeståndets fulla erläggande ska påverka straffmätning eller villkorlig frigivning

Tanken är att incitament ska föreligga för att gärningsmannen ska betala skadeståndet och att detta ska påverka om villkorlig frigivning överhuvudtaget är möjligt. Staten genom Brottsoffermyndigheten och försäkringsbolagen avlastas härigenom kostnadsansvaret att ersätta brottsoffret subsidiärt.

3.1.20 Att införa möjlighet till åttalseftergift vid lindrigare brott om fullt skadestånd erlagts och brottsoffret samtycker

Tanken bygger på att i vissa fall är skadeståndet det centrala för brottsoffret och det behöver inte alltid vara en statlig angelägenhet att till varje pris och varje kostnad lagföra en individ. Förslaget kan minska polisutredningars omfattning och tidsåtgång samt det offentliga kostnader. Detta kan exempelvis gälla i de fall när lindrigare misshandel mellan personer som känner varandra har ägt rum och brottsoffret inte påfordrar en rättegång, eller om utredningen har tagit flera år och denna i sig blir en börda för båda parter. Förslaget bör kopplas till en ovillkorlig rätt för brottsoffer att erhålla en timmes gratis konsultation med advokat specialiserad på brottmål eller skadeståndsrätt.

3.1.21 Att införa den nya brottsrubriceringen grovt äktenskapstvång med ett straffminimum om minst fyra och högst tio års fängelse om brottsoffret är under 18 år. Detta motsvarar straffet för grov våldtäkt

Äktenskapstvång finns redan reglerat i 4 kap 4 c § brottsbalken. Förslaget understryker vikten av att immigranter informeras om och tillser att de har grundläggande kunskap om det svenska rättssystemet.

3.1.22 Att som särskilt försvårande omständighet vid grov våldtäkt också ska anges att brottsoffret valts ut pga. etnicitet, nationalitet eller trosuppfattning. Straffminimum ska höjas till sex års fängelse

Genom att tydliggöra bestämmelserna om medgärningsman, vilket även kan vara en kvinna, kan alla som med råd och dåd bidrar till brottet straffas. Den kränkning i sig det innebär att utsättas för brott som motiveras av t.ex. etnicitet ska tydliggöras i lagbestämmelsen.

3.1.23 Att inskränka systemet med straffrabatter så att högre straff kan utdömas vid flera begångna gärningar

26 kap 2 § BrB ska ändras så att domstolar kan döma till en strängare gemensam påföljd för flera brott än vad som nu är möjligt.

3.2 Att genomföras senare än ca ett år från beslut.

3.2.1 Att utreda om våldtäktsbrottet ska återgå till tidigare omfattning vilket stämmer bättre med internationell praxis och allmänhetens syn på brottet och jämte det införa en ny brottsrubricering, olovlig sexuell handling

Nuvarande omfattning av våldtäktsbegreppet stämmer inte med gemene mans uppfattning om brottets karaktär, trots att regleringen funnits i många år. Lagstiftningen bör anpassas utifrån detta och bättre motsvara karaktären på olika handlingar. Ett annat samhällsklimat och tillgång till betydligt fler synliga poliser bör kunna innebära färre våldtäkter. Genom att omedelbart anmäla brottet förbättras möjligheten till upplärning och lagföring betydligt.

3.2.2 Att utreda om anonyma vittnen ska tillåtas vid brott med ett straffminimum av minst fyra års fängelse

Frågan är ständigt aktuell och på goda grunder mycket kontroversiell. Det finns starka tvivel på att rättssäkerheten kan upprätthållas och anonyma vittnen förekommer vanligtvis inte i demokratiska stater. Frågan bör en gång för alla utredas. De av MED föreslagna åtgärderna om skärpningar av bl.a. straffen för övergrepp i rättssak och införande av *plea bargain* kan istället komma att lösa grundproblemen.

3.2.3 Att utreda om straffminimum för samtliga våldsbrott bör skärpas och om presumtion för häktning vid brott av normalgraden ska gälla

Samhället bör i högre grad markera allvaret med våldsbrott, syftande till brottsprevention.

4. POLISEN OCH SÄKERHETSPOLISEN

Här regleras olika åtgärder som på kort och lång sikt medföra att såväl polisens som säkerhetspolisens effektivitet och deras arbetsmiljö kan förbättras jämte tydliga löneförstärkningar. Syftet är att dimensionera myndigheterna för en ny tids utmaningar.

4.1 Att genomföras inom ett kvartal från beslut

4.1.1 Att förbättra polisens arbetsvillkor och fokusera på kärnverksamheten genom mindre administration

Genom att snabbt anställa administratörer som kan biträda och avlasta poliser kan fokusering ske på polisens kärnuppgifter. Som lämpliga avlastningsuppgifter framstår utskrift av polisförhör genom utskriftscentraler och korrespondens samt delgivning av förundersökningar.

Polisens arbetsmiljö måste också förbättras på så sätt att poliser ska våga utföra sina uppgifter och att större tolerans för felaktigheter måste kunna accepteras utan disciplinpåföljd. Dessutom måste de i alla lägen känna att de har samhällets stöd. De tysta politiska manifestationer som bl.a. företrädare för regeringen gjorde vid Medborgarplatsen underminerar polisens auktoritet och får inte förekomma.

4.1.2 Att höja polisernas löner med genomsnittligt 4 000 kr i månaden

Detta förslag finns redan budgeterat och kan införas omedelbart. Löneförhöjningen är på den nivån att poliser som slutat kan tänkas återvända och detta bör också kortsiktigt stoppa personalflykten.

4.2 Att genomföras inom ca ett år från beslut

4.2.1 Att polisen ska arbeta enligt New York-modellen med nolltolerans, polisiär närvaro och personligt chefsansvar för brottsbekämpning

Avsikten är att fokusera på (vålds-)brott mot personer samt mindre brottslighet som i sin tur visar på bristande respekt och kan leda till en brottslig miljö. Exempelvis bör nedskräpning och skadegörelse nitiskt lagföras för att visa på omedelbar reaktion från det allmänna. Metoden togs fram under borgmästaren Rudolph Giuliani i New York under 90-talet. Detta tillvägagångssätt kan dock endast genomföras om antalet poliser ökar betydligt och chefsrollen renodlas med ett betydande resultatansvar som följd.

4.2.2 Att poliser och säkerhetspolisers löneutveckling under överskådlig tid ska vara hög

Svenska poliser tjänar ca hälften av vad poliser i New York tjänar. Attraktionskraften i yrket måste stärkas betydligt. Detta är en fråga för polisfacket och arbetsgivarna att lösa. Medel måste dock långsiktigt skjutas till från samhällets sida.

4.2.3 Att polismyndighetens operativa verksamhet åter ska styras mer av polisiära chefer och inte som idag av administrativa funktioner

I denna fråga är en väl lämpad polischef helt avgörande för genomförandet.

4.2.4 Att polisen ska ges utökade befogenheter till kameraövervakning, syftande till att förebygga och utreda brott

Polisen ska i högre grad själv kunna bestämma om kameraövervakning och beslutet ska alltid i efterhand kunna prövas i domstol.

4.2.5 Att polisens rätt till kränkingsersättning i tjänsten ska utökas

Poliser får tåla och ska tåla mer än andra yrkeskategorier i sin yrkesutövning. Detta måste dock korrespondera med lönesättning. I dag har polisen låga löner och får utstå allt för omfattande kränkningar innan skadestånd utgår.

4.2.6 Att installera kameror i alla polisbilar

Polisen har redan idag behörigheten att installera kameror. Den bör användas och budgeteras, syftande till förbättrad brottsupplärning.

4.2.7 Att polisen ska tillföras medel för inköp av elpistoler

Försök pågår just nu. Försöksverksamheten bör permanentas men beslutet är Polismyndighetens.

4.2.8 Att poliser ska bära kroppskameror

Poliser har redan idag behörigheten att bära kroppskameror. Denna behörighet bör användas och budgeteras, syftande till förbättrad brottsupplärning och säkerhet för poliserna. Reglering finns i polisdatalagen.

4.2.9 Att brottet ohörsamhet mot ordningsmakt ska utvidgas till att gälla all befallning av polisman i dennes myndighetsutövning

Idag träffar bestämmelsen i 16 kap 3 § brottsbalken enbart allmän ordning. Framöver ska alla situationer som på ett störande sätt belastar polisens arbete eller effektivitet omfattas.

4.2.10 Att ge polisen utökade befogenheter att i bestämt område företa kroppsvisitation eller företa husrannsakan om det föreligger synnerliga skäl för att upprätthålla ordning och säkerhet

Avser t.ex. geografiska områden där organiserad brottslighet satt rättssystemet ur spel och behovet av störningsåtgärder är överhängande. Längre tidsperioder än sju dagar ska beslutas av domstol.

4.2.11 Att återinföra och utbilda en förstärkningsstyrka till polisen uppgående till 3 000 personer

Tidigare har det funnits en beredskapspolis som en del av polisorganisationen. Förslaget om att återinföra en förstärkningsstyrka avser att skydda alla medborgare eftersom det inte på många år kommer finnas tillräckligt med poliser i landet. Särskilt kan behovet av förstärkning finnas i glesbygd och vid större händelser som t.ex. vid omfattande migrationstryck eller naturkatastrofer. Polismyndigheten bör ges i uppdrag att ha en förstärkningsstyrka i operativt skick senast år 2022. Uppdraget kan dock ges inom ett års tid efter snabbutredning.

4.2.12 Att renodla polisutbildningen till att avse mer konkret utbildning för arbetet utan inslag av genusvetenskap och liknande ideologier, samt att genom tillfälligt beslut snarast varva praktik med studierna i avvaktan på permanent förändring av skolplanen

Högre utbildningskvalitet borde vara självklart.

4.2.13 Att utöka acceptansen för begränsade misstag när polis m.fl. utför ingripande m.m. i enlighet med sin behörighet

Den hårda praxis som polisens ansvarsnämnd tillämpar avhåller polismän från att i befogade lägen använda sitt skjutvapen innan det föreligger direkt fara för polisens liv. Detta är inte acceptabelt men ska också ses i ljuset av förslaget om införande av elpistoler som delvis kan råda bot på situationen. Kungörelsen om polisens användning av skjutvapen bör moderniseras.

4.2.14 Att polisförhör som huvudregel ska videofilmas och istället för förundersökningsanteckningar kan filmen vid behov användas i domstol

Dagens system, som i praktiken många gånger innebär att poliser gör stödanteckningar med papper och penna och skriver ut sina anteckningar i ett förhörprotokoll först efter förhörets avslutande, bör moderniseras. Det skriftliga förhørsreferatet används i vissa fall i domstol som bevis på vad den hörde sagt och är långt ifrån rättssäkert samt mycket kostnadsineffektivt. Återinförda skrivcentraler kommer att underlätta polisens arbete.

4.2.15 Att säkerhetspolisens anslag och bemanning fördubblas och att säkerhetspolisen ges möjlighet att stoppa andra myndigheters verksamhet omedelbart då skyddsvärd information riskerar att röjas på grund av felaktig hantering av uppgifter som omfattas av sekretess

Säkerhetspolisen borde, med sin större fackkunskap, under vissa förutsättningar i än högre grad kunna intervensera i andra myndigheters verksamhet än vad som gäller sedan den 1 april 2018.

4.2.16 Att säkerhetspolisen erhåller tillräckliga befogenheter avseende bl.a. hemlig dataavläsning och signalspaning samt direktåtkomst till vissa andra system

Detta är en mycket svår fråga där brottsbekämpning och integritet kolliderar. En långtgående behörighet måste vara både visat ändamålsenlig och prövad i domstol.

4.3 Att genomföras senare än ca ett år från beslut

4.3.1 Att antalet poliser ska ökas till minst 30 000

Polistätheten är idag ca 198 poliser/100 000 invånare, motsvarande 1965 års nivå. Med den brottsutveckling som skett borde den motsvara minst 300 poliser/100 000 invånare.

Förslaget innebär en ökning av antalet poliser från ca 20 000 till minst 30 000 motsvarar ungefär den genomsnittliga EU-nivån och får anses vara ett minimum i ett land som både har stora geografiska avstånd och många utanförskapsområden.

4.3.2 Att möjliggöra enmanspatrullering i polisfordon när polisstyrkan utökats

Polisfacket avstyrker enmanspatrullering eftersom man ser det som en arbetsmiljöfråga. Särskilt i glesbygden finns ofta ingen ytterligare polis att förstärka en för fara utsatt polis. Förslaget ska ses i ljuset av förslaget om införande av kameror, behovet av i samhället synbar polis, vikten av snabbt ingripande men också utifrån att detta synes fungera och accepteras utomlands. Detta ger uppenbarligen mer och snabbare närvaro i lokalsamhället, men förutsätter fler poliser i tjänst och det är särskilt viktigt att tillförsäkra landsbygdspoliser tillräcklig förstärkning.

4.3.3 Att utreda hur polisutbildningen kan bli mer praktiskt inriktad genom att varva teori och praktik samt att högskoleexamen ska kunna utfärdas

Att varva teori och praktik innebär att aspiranter snabbare kan börja tjänstgöra i verksamheten och att vissa teoretiska moment kan utbildas successivt under flera år. Polisutbildningen bör i högre grad ges som bevis på högskoleexamen. Utbildningen borde också kunna anpassas genom att förkortas och specialiseras beroende på arbetsuppgifter.

4.3.4 Att utreda hur polisutbildningen kan göras mer ändamålsenlig genom att civilanställda efter kortare utbildning kan erhålla ökade befogenheter samt att anställda från andra närliggande yrken ska kunna få tillgodoräkna sig denna kompetens genom validering vid utbildning till polis

Detta förslag handlar om snabbare och smartare vägar in i polisycket, syftande till en större och mer ändamålsenlig och effektiv poliskår. All utbildning inom vapen, sjukvård, etc. som erhålls inom brottsbekämpande myndigheter, Polisen, Tullen, Kriminalvården, Kustbevakningen, och totalförsvaret kvalitetssäkras och ges i modulform, syftande till att möjliggöra kostnadseffektiv rörlighet mellan myndigheterna.

4.3.5 Att utreda om polisutbildningen kan bekostas av myndigheten

Polisutbildningen var tidigare bekostad av myndigheten. Saken bör utredas ånyo.

4.3.6 Att i regleringsbrev bestämma att polisen och säkerhetspolisen får särskilt uppdrag och särskilda resurser för att höja kompetensen och förbereda landet på krig och den krigslagstiftning som därav följer

Genom bl.a. hybridkrigföring är samhället under konstant hot på ett annat sätt än tidigare och gränsen för när krigstillstånd inträder kan anses bli oklarare i framtiden. Kompetensen i krigstid måste säkras.

5. BROTTSOFFER

Många förslag som indirekt rör brottsoffer presenteras på annat ställe i detta program. T.ex. föreslås betydligt snabbare lagföring, tydligare krav på skadeståndets erläggande och utökad ingripande- och nödvärnsrätt. Förutom att förebygga brott måste brottsoffrets situation också i övrigt stärkas och beaktas på ett helt annat sätt än vad som sker idag. Här nedan redovisas bl.a. förslag om höjda skadestånd.

5.1 Att genomföras inom ett kvartal från beslut

5.1.1 Att alla kränkingsersättningar som utdöms genom grov vårdslöshet eller genom uppsåtligt handlande ska fördubblas utifrån nu gällande praxis

Brottsofferersättningar ligger generellt på en alldeles för låg nivå och måste höjas.

5.2 Att genomföras inom ca ett år från beslut

5.2.1 Att finansieringen av brottsofferstöd överförs från kommunerna till staten att administreras av Brottsoffermyndigheten

För att säkra den långsiktiga finansieringen och kvaliteten i brottsofferstöd är staten en bättre administratör än de enskilda kommunerna, vilka idag med stöd i socialtjänstlagen har detta ansvar.

6 TULL OCH GRÄNSSKYDD

Mot bakgrund av omfattande organiserad brottslighet och stora migrationsströmmar har gränsfrågor kommit att bli mycket viktiga och därmed har också stora brister i organisation, resurser och behörighet avslöjats. Stöldgods passerar ut ur landet och tullpersonal får inte kvarhålla misstänkta. Här föreslås utökade behörigheter, möjligheter till kontroller och införande av tekniska lösningar.

6.1 Att genomföras inom ett kvartal från beslut

6.1.1 Att utöka de inre och yttre gränskontroller

Migrationsströmmarna kommer sannolikt inte att avta. De europeiska länderna och EU kan inom kort komma att sättas under så stark press att de tappar kontrollen över gränspassagera. Sverige är idag inte dimensionerat för en ytterligare befarad massimmigration över landets gränser. Gränskontrollen måste omedelbart dimensioneras för att klara sitt uppdrag i framtiden. Samverkan bör ske genom samarbete med de nordiska länderna och inom ramen för Schengensamarbetet. Tulltjänstemän måste omedelbart ges sådan utbildning att de ges polisiära befogenheter i enlighet med 9 kap 2 § utlänningslagen avseende personkontroll vid gränsövergångar.

6.1.2 Att tulltjänstemän ges motsvarande behörighet som polisen samt behörighet att vara beväpnad

Bristen på behörighet är idag ett stort problem för den personal som maktlös ser på när bl.a. stöldgods lämnar landet.

6.2 Att genomföras inom ca ett år från beslut

6.2.1 Att medel ska tillföras för att anställa ytterligare tullpersonal

Bemanningen behöver utökas.

6.2.2 Att utnyttja fasta scanners och nummerplåtsavlösning vid alla gränspassager

Teknisk utrustning bör användas för att öka effektiviteten.

6.2.3 Att Kustbevakningen ges självständigt uppdrag att upprätthålla gräns- och tullagstiftning på de platser där tull och polis inte finns tillgängliga

Det saknas i praktiken gränsbevakning längs hela kusten utanför storstäderna. Kustbevakningens lagstadgade uppdrag är att sköta miljöövervakning och livräddning till sjöss.

7. ACCESS TO JUSTICE

Omloppstiden från begånget brott via brottsutredning och lagföring till lagakraftätagande dom är idag mycket lång. Detta belastar systemet genom att utredningar blir dyrare och det mänskliga lidandet för både brottsoffer och gärningsmän ökar. Långsam handläggning gör att systemet tappar legitimitet. En reaktion på ett brott ska ske snarast möjligt för att uppnå avsedd effekt.

De bristande processförutsättningarna, domstolarnas organisation och handläggningsrutiner vid tvistemål och förvaltningsmål har i praktiken inneburit att många medborgare idag inte kan få sin sak prövad i svensk domstol. Kostnader och tidsaspekter omöjliggör därmed en seriös prövning mellan likställda parter.

Förslagen i denna del innebär en kraftig skärpning av ansvar och utredningseffektiviteten samt införande av jourdomstolar. Här preciseras vissa frågor om tjänstemannaansvar, utökad skadeståndsskyldighet för såväl advokater som för det allmänna i konkreta åtgärder för att uppnå reell och billigare *access to justice*.

7.1 Att genomföras inom ca ett år från beslut

7.1.1 Att skärpa skyndsamhetskravet hos utredande myndigheter liksom hos åklagare, domstol och försvarare så att häktningstiderna kan kortas

Det måste ställas större krav på alla inblandade aktörer och bl.a. poliser, domare, åklagare och offentliga försvarare måste arbeta helger i större utsträckning för att hålla utredningstider nere. Muntlighets- och omedelbarhetsprincipen i rättegångsbalken bör ses över och modifieras.

7.1.2 Att rättegångar ska kunna hållas även på helger för omedelbar lagföring och kortare häktningstider (jourdomstolar)

Sverige får löpande berättigad kritik av FN:s tortyrkommitté för hur landet hanterar häktningsfrågan. Häktningstiderna måste förkortas och detta kan bl.a. ske genom snabbare polisutredningar. Dessutom måste lagföringen i allmänhet snabbas upp dramatiskt. Erkända brott eller lättutredda brott som t.ex. grovt rattfylleri, olovlig körning och vapenbrott bör ofta kunna avdömas inom några dagar efter brottstillfället.

Särskilt viktigt är det att ungdomsbrott omedelbart leder till en reaktion eller påföljd. Användandet av anhållande och häktning kan komma att utvidgas under den begränsade tiden fram till rättegång, även för ungdomar, vilket därmed också innebär att del av straffet omedelbart avtjänas. Detta är i mångt och mycket en vilje- och organisationsfråga. Rätt hanterat påverkar jourdomstolar inte rättssäkerheten och de rättsliga aktörerna har gemensamt att bevaka detta.

7.1.3 Att tingsrätter och hovrätter ska påbörja en brottmålsrättegång inom två veckor från det att åtal väcks eller överklagan sker om det inte finns synnerliga skäl

Förslaget är avsett att snabba upp lagföringen betydligt och korta de kostsamma och ingripande häktesplaceringarna. Offentliga försvarare måste vid ärendets mottagande i utökad omfattning tillse att denne är tillgängliga får omedelbara rättegångar.

7.1.4 Att utöka möjligheten till rättegång i den tilltalades utevaro när denne delgivits, inte infinner sig efter kallelse och polisförhören finns inspelade

Förslaget är avsett att minska kostnaderna och snabba upp brottmålsprocessen utan att detta nämnvärt inverkar på rättssäkerheten. Muntlighets- och omedelbarhetsprincipen i rättegångsbalken bör ses över och modifieras.

7.1.5 Att huvudförhandling i tvistemål ska påbörjas inom fyra månader från det att stämning utfärdats i tingsrätt samt inom två månader i hovrätt efter överklagande, om det inte föreligger synnerliga skäl

Långa handläggningstider försvårar bevisläget, ökar rättegångskostnaderna och medför lidande för parterna. Detta beror ofta på dålig organisation och planering av domstolen samt långsamma och ibland ostrukturerade ombud. Detta kan stävjas genom att öka trycket på domare, parter och ombud.

7.1.6 Att kraven på kostnadsansvar för parternas processföring i tvistemål i domstol skärps genom att bl.a. upprepade anståndsbegäranden samt ostrukturerade inlagor som medför merkostnader kan ligga till grund för betalningsansvar för dessa rättegångskostnader

18 kap 6 § rättegångsbalken bör förtydligas med förslagets innebörd vilket bör motverka vidlyftig och kostnadsineffektiv processföring.

7.1.7 Att kraven på kostnadsansvar för ombudens processföring i tvistemål i domstolar skärps genom att bl.a. upprepade anståndsbegäranden samt ostrukturerade inlagor som medför merkostnader kan ligga till grund för solidariskt betalningsansvar med klienten

18 kap 7 § rättegångsbalken bör förtydligas med förslagets innebörd. Tvistemål tar idag alldeles för lång tid att handlägga. Detta beror på dålig organisation och planering hos

domstolen samt långsamma och ibland ostrukturerade ombud. Detta kan stävjas genom att öka trycket också på ombudet, vilka oftast är jurister.

7.1.8 Att ombudersättning alltid ska utgå i förvaltningsdomstol när den enskilde får rätt mot det allmänna

Parterna är synnerligen ojämlika i förvaltningsprocessen där oftast en enskild har att processa mot det allmänna.

7.1.9 Att staten svarar för samtliga rättegångskostnader i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen

Mål i högsta instans har antingen prejudikatsvärde eller prövas för att ett rättegångsfel begåtts av underinstans. Det är viktigt för prejudikatbildningen att parterna av ekonomiska skäl vågar låta angelägna frågor prövas, till gagn för hela samhället.

7.1.10 Att rättsskyddsmomentet i en rättsskyddsförsäkringen alltid ska uppgå till minst 15 basbelopp för ombudskostnader vid tvist som inte är att betrakta som ett s.k. småmål

Idag ligger nivån ofta på fem basbelopp vilket inte räcker till en rättssäker prövning vid t.ex. tvister mellan försäkringsbolag och en enskild om personskada.

7.1.11 Att rättsskyddsmomentet i rättsskyddsförsäkringen och den statliga rättshjälpen ska kunna tas i anspråk i alla typer av tvister som kan prövas som tvistemål i allmän domstol

Idag ligger bl.a. arbetsrättstvister utanför rättsskyddets omfattning eftersom medborgaren förutsätts vara medlem i facket. Likaså omfattas inte t.ex. bodelningar eller tvister med anställda i företagsförsäkringar. Rättsskyddsförsäkringen bör således bli heltäckande genom ändring i lag.

7.1.12 Att möjlighet till fastställelsetalan införs mot staten vid rättighetskränkningar mot Europakonventionen om mänskliga rättigheter utan koppling till skadeståndsyrkande

Möjligheten finns i Norge och utvidgar möjligheten till kostnadseffektiv prövning.

7.1.13 Att ett resningsinstitut införs vars syfte är att behandla ansökningar om resning

Oskyldiga fälls i brottmål och detta måste minimeras. Resningsansökningar prövas idag av högre instans och ofta av Högsta domstolen. Det är mycket snäva regler för att få en ny prövning och i praktiken behövs det ofta en drivande journalist och en advokat som är beredd att arbeta pro bono för att lyckas. Så kan inte ett rättssystem vara uppbyggt. Ett fristående organ utanför rättsväsendet bör införas för att seriöst pröva resningsansökningar.

7.1.14 Att ändra beviskravet och bevisbördans placering i domstolsprövningar om personskador så att om den skadelidande gjort sannolikt att han drabbats av besvär efter en skadehändelse ska därefter skadevållaren eller den som trätt i dennes ställe visa att besvären inte har samband med skadehändelsen för att undvika ansvar

De som drabbats av personskador i allmänhet men trafikskador i synnerhet ställs idag inför en närmast mardrömslik situation. Motparten är ofta ett försäkringsbolag med tillgång till mängder av läkare och ekonomisk styrka. Den skadelidande är många gånger arbetsoförmögen och utblottad efter personskadan och saknar ofta finansiella medel att få sin sak prövad. Rättegångskostnaderna kan uppgå till miljonbelopp efter det att rättsskyddsförsäkringen tagits i anspråk. De beviskrav som gäller enligt domstolspraxis är så hårda att skadelidande vanligtvis inte kan vinna en process om medicinska samband. En ändrad bevisbörderegler ger försäkringsbolag incitament att göra rimligare bedömningar och skadelidande kan genom förslagen om utökat rättsskydd uppnå access to justice.

7.1.15 Att JK ska ges möjlighet att utan kostnad för den enskilde pröva skadeståndskrav för fri- och rättighetskränkningar som begås av kommun- och landsting

Idag företräder JK enbart staten.

7.1.16 Att statlig rättshjälp ska utgå utan inskränkning om saken avser enskilds personskada eller överträdelse mot individens fri- och rättigheter

Rättshjälpen är idag kraftigt inskränkt och de flesta rättssökandena har inte möjlighet att beviljas sådan.